

اسناد اشغال ایران

جلد ششم: آمریکایی‌ها در ایران

مردآوری و ترجمه: فریده سلیمانی

چاپ اول

۱۴۰۲

مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران (پژوهشکده تاریخ معاصر)

- سرشناسه: سلیمانی، فریده، ۱۳۶۸ -
عنوان و نام پدیدآور: اسناد اشغال ایران / گردآوری و ترجمه فریده سلیمانی؛ ناظر علمی: موسی فقیه حقانی؛ ویراستار: نعمت‌الله عاملی. مشخصات نشر: تهران: مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران، ۱۴۰۲. مشخصات ظاهری: عجم: جدول.
- شسایک: ج. ۱: ۱-۶۷-۸۷-۹۷۸-۶۰۰-۹۷۸-۶۰۰-۸۷-۹-۶۸-۸-۲؛ ج. ۲: ۱-۶۷-۸۷-۹۷۸-۶۰۰-۹۷۸-۶۰۰-۸۷-۹-۶۸-۸-۲؛ ج. ۳: ۱-۶۷-۸۷-۹۷۸-۶۰۰-۹۷۸-۶۰۰-۸۷-۹-۶۸-۸-۲؛ ج. ۴: ۱-۶۷-۸۷-۹۷۸-۶۰۰-۹۷۸-۶۰۰-۸۷-۹-۶۸-۸-۲؛ ج. ۵: ۱-۶۷-۸۷-۹۷۸-۶۰۰-۹۷۸-۶۰۰-۸۷-۹-۶۸-۸-۲
- وضعیت فهرست‌نویسی: فیا
یادداشت: گردآورنده و مترجم در جلد سوم و چهارم و ششم فریده سلیمانی است. گردآورنده و مترجم در جلد پنجم محمد صفار و فریده سلیمانی است.
یادداشت: نمایه.
- مندرجات: ج. ۱. قحطی و بحران غذایی (۱۹۴۱-۱۹۴۵)
ج. ۲. یادداشت‌هایی درباره ایران (۱۹۴۱-۱۹۴۳)
ج. ۳. در مسیر تدارکات جنگ (۱۹۴۱-۱۹۴۳)
۴. بحران مالی و غذایی و شکست طرح‌های مستشاری
۵. بحران سیاسی و دولت‌های ناپایدار
ج. ۶ آمریکایی‌ها در ایران
موضوع: ایران -- تاریخ -- پهلوی، ۱۳۲۰-۱۳۵۷ -- اشغال متفقین، ۱۳۲۴-۱۳۲۰ -- اسناد و مدارک
Iran -- History -- Pahlavi, 1941-1978 -- Sources occupapion, 1941-1945 --
موضوع: جنگ جهانی دوم، ۱۹۳۹-۱۹۴۵ م: ایران
World -- War, -- 1939-1945 -- Iran
شناسه افزوده: فقیه حقانی، موسی، ۱۳۴۲ -
شناسه افزوده: سلیمانی، فریده، ۱۳۶۸ -
شناسه افزوده: مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران
رده‌بندی کنگره: DSR1۵۰۲/۵
رده‌بندی دیویی: ۹۵۵/۰۸۲۴۰۷۲۷
شماره کتابشناسی ملی: ۹۱۴۴۸۷۶

اسناد اشغال ایران

جلد ششم: آمریکایی‌ها در ایران

گردآوری و ترجمه: فریده سلیمانی

ناظر علمی: دکتر موسی فقیه حقانی

ویراستار: نعمت‌الله عاملی

نشانی: تهران، خیابان ولی عصر (عج) خیابان شهید فیاضی (فرشته)، نبش چناران، شماره ۱۵

صندوق پستی: ۱۹۳۹۵/۱۹۷۵ | تلفن: ۲۲۰۰۳۴۶۹ | دورنگار: ۲۲۶۰۲۰۹۶

حروفچینی و صفحه‌آرایی: مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: مؤسسه بوستان کتاب قم

چاپ اول: ۱۴۰۲ | تعداد: ۱۰۰۰ | قیمت: ۲۲۰/۰۰۰ تومان

شسایک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۷-۹-۶۸-۴

نشانی مرکز توزیع: نمایشگاه و فروشگاه دائمی سرای تاریخ

خیابان ولی عصر (عج)، خیابان شهید فیاضی (فرشته)، شماره ۱۱

نمابر: ۲۲۶۰۲۰۹۶-۰۲۱ | نشانی وب فروشگاه: www.iichsstore.ir

سفارشات: ۰۲۱-۲۲۶۰۵۰۷۳ و ۰۹۳۳۳۹۰۰۷۵۵

نشانی مادر شبکه‌های اجتماعی: @IICHSPub

www.iichs.ir | info @ iichs.org

کلیه حقوق این اثر متعلق است به مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران

مقدمه

یکی از پیامدهای اشغال ایران در جنگ جهانی دوم، حضور گسترده آمریکایی ها در ایران بود. آغاز رسمی روابط سیاسی ایران و آمریکا به زمان انعقاد قرارداد مودت و تجارت در ۱۸۵۶ / ۱۲۷۳ق باز می گردد، ولی تا سال ۱۸۸۳ / ۱۳۰۰ق سفیری مبادله نشد و اولین بار در این سال بود که اولین دیپلمات آمریکایی به ایران آمد.

پس از انقلاب مشروطه و در سال ۱۹۱۰ ایران برای نخستین بار از دولت آمریکا درخواست اعزام یک هیئت مستشاری اقتصادی و مالی کرد که با موافقت دولت آمریکا و تصویب لایحه در مجلس، هیئتی به ریاست مورگان شوستر عازم ایران می شود. در پاییز ۱۳۰۱ / ۱۹۲۲ هم آرتور میلیسپو به عنوان رئیس کل مالیه منصوب می شود.

در دوره رضاشاه، وی همواره خواستار تقویت روابط با ایالات متحده بود. رضاشاه هنگام دریافت استوارنامه دریفوس از عدم توسعه روابط ایران و آمریکا گلایه و خواهان توسعه روابط دو کشور شد. یکی از انگیزه های این اقدام موازنه در برابر نفوذ روسیه و بریتانیا بود. در همان دوره شرکت های نفتی آمریکا به نفت خاورمیانه راه یافته بودند، اما هنوز در نفت ایران سهمی نداشتند.

تا سال ۱۳۲۰ آمریکا روابط چندانی با ایران نداشت اما با اشغال ایران به دست متفقین در ۱۳۲۰ / ۱۹۴۱ ایالات متحده نیز به طور گسترده ای در امور ایران درگیر شد. به طوری که فرماندهی خلیج فارس ایالات متحده به فرماندهی ژنرال کانولی که مسئولیت ارسال تدارکات از طریق ایران به شوروی را بر عهده داشت، در دوران اوج خود ۲۸ هزار نفر نیرو داشت. هیئت های مستشاری

نظامی که در دوره اشغال وارد ایران شدند بعدها در توسعه و تحکیم نفوذ ایالات متحده در ایران نقش مهمی ایفا کردند.

از همان ابتدای ورود نیروهای آمریکایی بحث بر سر تعیین وضعیت این نیروها در ایران مطرح و موضوع مذاکره مقامات دو کشور شد. ایران خواهان پیوستن آمریکا به پیمان سه‌جانبه و یا انعقاد یک توافقنامه برای قانونی کردن و تعیین تکلیف نیروهای آمریکایی در ایران بود. اما مقامات ایالات متحده از پذیرش این موضوع خودداری می‌کردند. این موضوع بارها از طریق نخست‌وزیر وقت ایران و وزیران مختار ایران و آمریکا به مقامات آمریکا اطلاع داده شد. آنها ترجیح می‌دادند تفاهمنامه رسمی نداشته باشند، ولی در نهایت با اصرار و پیگیری ایران پیش‌نویسی در ۱۱ بند بین ساعد و دریفوس تنظیم شد.

حضور نیروهای آمریکایی در ایران در کنار نیروهای انگلیسی و روسی موجب مشکلات زیادی برای مردم ایران شد. کمبود و فحطی و ناامنی، تنها سوغات جنگی بود که ایران در آن هیچ نقشی نداشت. ایرانی‌ها در ابتدا نگاه متفاوتی به آمریکایی‌ها داشتند و تصور می‌کردند می‌توانند از طریق نفوذ ایالات متحده تا حدی جلوی تاخت و تاز روس‌ها و انگلیسی‌ها را بگیرند و از رقابت سنتی آنها در تاراج ایران جلوگیری کنند. گذشت زمان اما نشان داد که آمریکا نیز همانند روس و انگلیس به دنبال منافع اقتصادی و به‌ویژه نفت ایران است.

رویکرد خصمانه ایرانی‌ها علیه متفقین، ناکامی مستشاران آمریکایی در اجرای اصلاحات، اجرایی شدن توافق وام و اجاره که برای ایران نتایج ملموسی نداشت، تاکتیک‌های تأخیری دولت‌های انگلیس و آمریکا در تأمین نیازهای ایران، شکست آمریکا در مقابله با فشار روس‌ها بر ایران و... از جمله عواملی بود که در همان سال‌ها باعث ایجاد احساسات ضدآمریکایی در ایران شد. این جلد از اسناد اشغال ایران حضور آمریکایی‌ها در ایران در دوره زمانی دسامبر ۱۹۴۲ تا دسامبر ۱۹۴۴ را پوشش داده است.